

REFORMÁCIÓ 500

A reformáció 500 éves évfordulója az OSZK-ban

2017-ben emlékezett a világ a reformáció kezdetének 500. évfordulójára. Ez a nagyhatású szellemi mozgalom a könyvnyomtatásnak köszönhetően tudott a 16. században olyan gyorsan elterjedni.

Az OSZK állománya igen gazdag, reformációhoz kapcsolódó könyvanyagot őriz. Az első reformátorok – Luther Márton és Kálvin János – műveinek korabeli kiadásai, a következő századokban keletkezett fordításai és a tevékenységük hatására kibontakozó biblikus, teológiai és vallásos stb. irodalom egyaránt nagy számban van jelen a gyűjteményben. A hazai protestantizmushoz kapcsolódó kéziratos és nyomtatott művek is talán itt találhatóak meg a legnagyobb mennyiségben, hiszen az OSZK mint nemzeti könyvtár a

lehető legteljesebben köteles gyűjteni, feldolgozni és megőrizni a magyar nyelvű, továbbá a Magyarországon megjelent, illetve a magyarországi szerzőtől származó dokumentumokat.

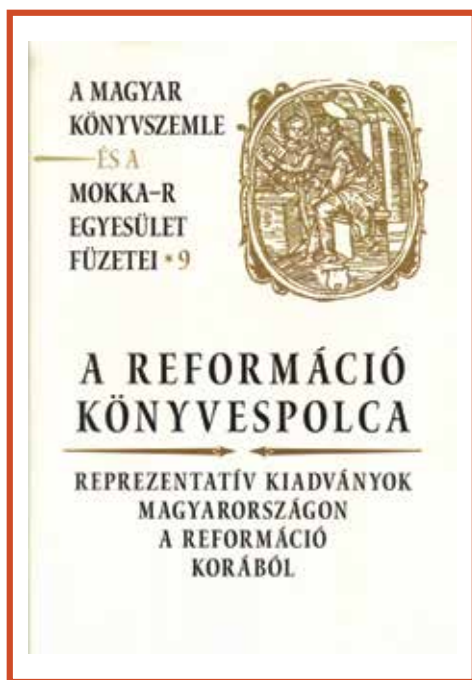
Nem csoda, hogy az országsszerte megrendezett reformációs kiállítások szép számban kölcsönöztek az OSZK-tól. Legtöbbet – majd' kétszázat a Magyar Nemzeti Múzeumban rendezett nagyszabású *Ige-Idők* című kiállításon csodálhattak meg a látogatók Heltai János gondos kurátori munkájának köszönhetően. Mivel az OSZK ennek az országos kiállításnak a megvalósításában mint társrendező vett részt, önálló reformációs kiállítást nem rendezett.

Rendezett viszont könyvtörténeti konferenciát 2017. október 16-án *A reformáció könyvespolca. Reprezentatív kiadványok Magyarországon a reformáció korából* címmel. A nagy sikerű és népes közönség előtt lezajlott

tanácskozáson az előadók olyan, a reformáció korában keletkezett fontos nyomtatványokat és kéziratokat mutattak be, amelyeknek kiadás-, könyv-, nyomda-, kötetstörténeti vagy tartalmi szempontból szimbolikus vagy reprezentatív szerepük volt a magyarországi és európai reformáció történetében. Ilyenek elsősorban a reformátorok: Luther Márton és Kálvin János egyházi és világi gyűjteményeinkben őrzött művei, az egyes főúri családok (pl. a Rákócziak, a Thurzók, Ráday Pál stb.) mecénási szerepével készült reprezentatív kiadványok, a legjelentősebb zsoltairos- és énekeskönyvek, prédikációs kötetek, elmélkedő- és imádságoskönyvek, katekizmusok, hitvallások.

A konferencia előadói az OSZK kutatói mellett a reformáció századában alapított nagy múltú hazai gyűjtemények kora újkorral foglalkozó tudományos munkatársai voltak. Rajtuk kívül előadást vállalt annak a Martinban lévő Szlovák Nemzeti Könyvtárnak a két munkatársa is, amely több régi történeti gyűjteményt egyesít magában, és képviseltette magát az Erdélyi Református Egyházkerület Központi Gyűjtőlevéltára is. Az előadások szerkesztett változatát az Argumentum Kiadó jelentette meg a Magyar Könyvszemle és a MOKKA-R Egyesület 9. füzeteként.

Az OSZK társrendezője volt továbbá annak a konferenciának, amelyet a Debreceni Egyetem Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézete, valamint az MTA BTK Irodalomtudományi Intézetének Reneszánsz Osztálya, együttműködve az egyetemek régi

magyar irodalom tanszékeivel és a Refo 500 – Refo RC nemzetközi konzorciummal, 2017. május 18–20. rendezett Debrecenben *A reformáció emlékezete a kora újkori Magyarországon (Protestáns és katolikus értelmezések a 16–18. században)* címmel. A konferencián Heltai János és P. Vásárhelyi Judit adott elő.

Mindketten tanulmányt írtak abba a művelődéstörténeti bevezetőbe is, amelyet a Magyar Bibliatársulat Alapítvány Károli Gáspár *Újszövetség és a Zsoltárok Könyve* revideált kiadásának mai magyar helyesíráshoz igazított jubileumi szövegkiadása előtt jelentetett meg. E kiadvány külön érdekessége, hogy a bibliai szövegfordításokat Tótfalusi Kis Miklós betűivel szedték, és az említett bevezető illusztrációit az OSZK állományából válogatták.

Az emlékévként kitűnő alkalmat jelentett arra, hogy az OSZK a Balassi Kiadóval közösen hasonmás kiadásban megjelenesse a hazai reformáció egyik alapművét: a máig ismert és énekelt genfi zsoltairos Szenci Molnár Albert által készített magyar fordításának első kiadását, amelyhez rövid katekizmus is csatlakozik (*Psalterium Ungaricum. Kis katekizmus*. Herborn, 1607). Ennek a ritka nyomtatványnak a faksimilije a Ráday Könyvtár példánya alapján készült, kísérőtanulmányát P. Vásárhelyi Judit írta.

E kiadvány párja a reformáció százéves évfordulójának alkalmából Heidelbergben kiadott *Jubileus esztendei prédikáció*. Ezt Abraham Scultetus mondta el 1617-ben, és Szenci Molnár fordításában egy esztendővel később jelent meg (Oppenheim, 1618). A hasonmás az OSZK példánya alapján készült, kísérő tanulmányát Imre Mihály írta. Mindkét nyomtatvány a Balassi Kiadó *Bibliotheca Hungarica Antiqua* sorozatában jelent meg.

A reformáció évfordulója alkalmából adta ki az OSZK Varga Bernadett: „Hát én, Uram, mit szóljak te előtted?” *Keresztúri Bíró Pál és a Mennyei társalkodás* című könyvét is. Ebben a szerző Keresztúri Bírónak, I. Rákóczi György erdélyi fejedelem fiai nevelőjének, majd II. Rákóczi György fejedelem udvari prédikátorának a református elmélkedését elemzi. Tisztázza keletkezéstörténetét, számba veszi 18. századi kiadásait, sőt kritikai szövegkiadását is közreadja.

A bemutatott rendezvények és kiadványok mind a Reformáció 500 Emlékbizottság támogatásának köszönhetően valósulhattak meg.

P. Vásárhelyi Judit
pvj.at.oszk.hu